

[Intencionalita myšlení, předmět myšlení, vztah pojmů a skutečnosti]

81/023

810417–3

Mluvíme-li o tom, že význačnou a přímo základní charakteristikou myšlení je jeho intencionalita (příčemž myšlení a promlouvání považujeme za totožné, jenom vnějšně se lišící některými znaky, které jsou – jak řečeno – vždy nepodstatné, a tudíž zaměnitelné), musíme se tázat, čím je tato intencionalita založena. Když mluvíme o intenci nějaké akce, je její zaměřenost poměrně zjevná. Jde tu o zaměřenost jednak k cíli akce, jednak k tomu, co je pro konstituci, resp. realizaci cíle nezbytné (protože do cíle musí být pojato, vintegrováno). Jak je tomu u aktivity myšlenkové? Myšlení má vždy charakter reflexe, tj. jeho cílem je nějaká jiná akce (eventuelně i nějaká jiná reflexe, protože každá reflexe je akcí). Ale to je jenom jakási první, bezprostřednější složka cíle myšlení. Jeho hlavním cílem je např. nějaká věc, souvislost, stav věcí, událost, situace apod., které byly předtím cílem akce, jež byla podrobena reflexi, tedy myšlení. Musíme proto vždycky počítat s tím, že cíl myšlení je rozdvojen, resp. rozštěpen na několik cílů, jež nikterak nespádají vjedno ani netvoří nějaký pevně spjatý celek. Nezbyvá než vysledovat, co všechno je to, co v myšlení míníme, resp. k čemu všemu je naše myšlení intencionálně zaměřeno (zaměřeno).

Myslíme-li, pak to, co myslíme, je jednak předmětná skutečnost (ve smyslu předmětné intencionality, nikoli nutně ve smyslu ontologické předmětnosti). Mluvme o ní jako o předmětu myšlení. Tímto předmětem se může stát téměř cokoli (teprve při zevrubném zjištění, co to je vlastně předmětná intencionalita, se ukáže, že některé zvláštní případy se něčemu podobnému zatvrzele vymykají). Předmětem, k němuž směřuje naše myšlení, může být pravé jsoucno, ale také nepravé jsoucno; ačkoliv nepravé jsoucno není integrováno v celek, je v takovém případě sjednoceno myšlením (nejen jím ovšem, tady myšlení snadno zapadá do kolejí vyjetých ještě před-myšlenkovými aktivitami) a míněno jako „jedno“. Vedle těchto „reálných“ jsoucen se může stát předmětem myšlení také jsoucno tzv. ideální, jako je např. trojúhelník, kruh, koule, elipsoid apod. Předmětem myšlení se může stát ovšem i něco, co se tomu vzpírá, ale to si necháme pro zvláštní zkoumání.

Otázka nyní jest, jakým způsobem je myšlení schopno se precizně vztáhnout k určitému intencionálnímu předmětu tak, aby toto vztážení směřovalo opakovaně vždy k témuž předmětu (a to nezávisle na tom, zda se k předmětu myšlenkově vztahuje jediný člověk, nebo celá řada různých lidí). Tady musíme předpokládat nutně jakýsi mezičlen mezi subjektem myšlení, který je určitým specifickým způsobem intencionálně zaměřen k nějaké skutečnosti, a mezi touto skutečností samotnou. Tímto nezbytným mezičlenem je právě pojem.

Myšlení nemůže pracovat se skutečnostmi přímo, nýbrž pracuje jen s pojmy, které ony skutečnosti jednak reprezentují (zastupují, znamenají atd.), jednak na ně zpětně vždy odkazují. Ale to by platilo i o pouhých označeních, s nimiž myšlení pracovat nemůže, protože sama o sobě jsou také předmětnými realitami. Myšlení tedy musí postupně konstituovat celý druhý svět, v němž se všem skutečnostem dostává (nebo může dostat) místa v podobě pojmů,

v němž tedy jsou skutečnosti specifickým způsobem transponovány do logické kontextury pojmů a pojmových vazeb (souvislostí).

17. 4. 81